

PRUZSINSZKY SÁNDOR

Égi fogoly

Az őszi szél már hosszúra nyújtotta a dévai kémények füstjét. Valahol a vártony fölött egy madár vijjogott fel.

– Stiglic – mondta az egyik őr.

– Vércse – mondta a másik –, fogadsz velem?

– Stiglic az. Hallgasd csak: milyen panaszosra nyújtja a vijjogását. Mintha siratóasszony siráma lenne.

Körbesétálták a bástyát, meg-megállva a kiszögellések mögött, hogy megvárják a szélroham elültét.

– A stiglicben boszorkányok lelke lakik, nem tudtad? – folytatta az idősebb, lógó bajszú katona.

– Boszorkányok nincsenek. Csak az egy Isten van – vélte a fiatalabb, pirosposzgás arcú őr.

– Nofene, unitárius vagy? – húzta fel busa szemöldökét a másik. – Akkor jól nézd meg, kit őrzöl itt. Örökös várfogságra.

– Kit őrzök?

– Majd meglátod.

– Kit őrzök? Mondd már!

– Nem szabad a nevét kiejteni.

– Tréfálsz?

– Hétepcsétes titok. Csak annyi élte van már, mint egy falevélnék... Te milyen nevet adnál egy falevélnék, öcskös?

– Képzelem, mekkora förtelmes bűnt követhetett el!

– Nem a mi dolgunk, hogy ezen töprengjünk. Mi csak strázsálunk itt, őrizzük, ameddig él.

A fiatal strázsa megdöbben:

– Ameddig él?

– Addig mi se távozhatsz.

– Nagy Isten! Együtt vagyunk vele rabok? Hogy van ez?

– Titok a léte. Titok lesz halála. Titok az is, hogy ez titok – az idősebb súlyos mozdulattal simított egyet a bajszán. – Világos?

– Jó ég, miféle szolgálat ez? – ijedezett a fiatal strázsa.

– Egyáltalán, hogy kerülsz te ide közénk? A gyengécske tizenhat évvel?

– Jó atyám, ki a széltől is óvna, még tavaly kijárta, hogy a fejedelem strázsái közé léphessek.

– Hohó! Hát ki a te atyád?

– Dávid Ferenc.

A másik meghökkenve mérte végig.

– Csak nem a püspök?

– Sejttem már, ki az, akit ennyire őrizünk itt: egy elvetemült merénylőt, aki a fejedelem életére tört. Igaz?

– Idejében meg fogod tudni, öcskös.

– Mit akart? Hogy tervezte? Méreggel? Tőrrel? Mordállyal? Ne kínozz már, öreg, mondj valamit!

Odafönt a tornyon megint a madár rikoltott, kettőt, egymás után. Az idősebb strázsa ernyőt formált a tenyeréből, úgy nézte.

– Minálunk, a Mezőségben úgy tartják: halált jelent, ha a háztetőn stiglic rikolt.

– Ezt mér mondja most nekem?

– *Valakiért* rikolt a stiglic. Okos madár az. Mindig tudja, kiért rikolt.

Odabent, a toronycella tenyérnyi ablakán csak az ég kékje látszott – mint-ha aki bent van, az ég foglya lenne. A fogoly behunyt szemmel feküdt. Izzadság borította testét, a feje láztól lüktetett. A fejedelem arcát látta maga előtt. Abban a pillanatban, amikor a nagyúr kimondta az ítéletet: „Büntetése, mert megszegte a törvényt, örökös várfogság legyen.” Emlékezett rá, hogy mindközben Báthory Kristóf arcán karcos kis mosoly tükröződött. Ilyen a hatalom öröme, gondolta. Egy esztendeje sincs, hogy Gamáielnek neveztél, az isteni törvények tudójának. Nyilvánosan fejet hajtottál a tisztességem, tudományom előtt, és azt mondtad: ajkodon én vagyok a szó... Most mégis örök némaságra kárhoztatsz – mi erre a magyarázat?

Kinyitotta a szemét. A rézsutosan beeső fénynyaláb az alacsony boltozaton egy nedvességfoltra esett. Csaknem felkiáltott. A foltból egy emberfej rajzolódott ki: Blandrata György arca. Hát itt vagy, Blandrata? Ide is elkísértél? Igen – Blandrata, a harcos eszmetárs, a tüzes antitrinitárius, a kebelbarát juttatta ide őt! Maga előtt látta sötét lángolását, ahogy prédikáció közben is folyton izeg-mozog, s a válla, ha jó gondolata támad, az izgalomtól meg-megrándul. Mintha az ördög szegődött volna hozzá fegyvertársnak! Viszolyogva bámulta a penészfoltot, és éppen rákiáltott volna: „Menj innét!”, amikor a tüdejéből száraz köhögés tört elő, s a folt megelevenedett – a nyikorgó cellaajtón maga Blandrata lépett be.

– Azt mondják, beteg vagy – a jövevény megsimította a fogoly homlokát –, a homlokod, tényleg, akár a kályha. – A fogoly nem válaszolt, újra lehunyta a szemét. – Sajnálom, Ferenc – folytatta a jövevény –, nem tehettem mást, fel kellett, hogy jelentselek... Keserű a szám, vérzik a lelkem... Még mindig tisztellek, még mindig szeretlek, Ferenc! – A fogoly kinyitotta a szemét, majd megint lehunyta: mit tehetsz ellene, ha tetszel az ördögnek? – gondolta. – De fel kellett jelentselek, mert túl messzire mentél – suttogta amaz. – Végzetes hibát követtél el azzal, hogy Jézus ember voltát a zsinat elé vitted! Hiába kértelek, titkold el a gyülekezet előtt e felismerésed... A vizsály magját hintetted el, Ferenc, lásd be, muszáj volt közbelépniünk – suttogott tovább a jövevény, de a fogoly csak a falat nézte, a különös alakú penészfoltot, amely mintegy megszülette most neki e végzetes alakot. Köhögött, s továbbra se nézett a jövevényre. – Nem felelsz? A betegséged mögé rejtezel? A köhögésed úgy hangzik, mint-ha a Sátán üzenete lenne! – kiáltotta sértetlen Blandrata. Felállt, s izgatottan kezdett fel-alá járkálni, a léptei sután kongtak. – Jó, persze, nem tudtam, hogy Báthory ennyire gyűlöl az eszed miatt... Hogy már eleve a leszámolásról gondolkodott... Sejtelmem se volt, hogy csak az alkalmat várja! Engedned kellett volna, Ferenc, legalább ebben az egyben... Akkor a Diéta se szavazta volna meg a várfogságot! Kérve kértelek, ne hangoztasd folyton hogy *Jézus is csak ember!* Félelmet keltettél bennük: mi lesz, ha egy nap eszedbe jut, hogy minden felsőbbiséget lefokozzál? Mit mondunk majd akkor a gyülekezetnek? Váljék Erdély az engedtlenség országává? – kiáltotta Blandrata szinte kétségbeesetten gesztikulálva.

„Isten országává!” – gondolta a fogoly – „Mi különbözteti meg Isten országát a Sátán országától? Hogy a Sátán országa az, ahol a hatalmasoké a hatalom! Hányszor, de hányszor prédikáltam néked ezt...”

A fogoly most végre Blandratára emelte fáradt tekintetét, de nem szólt hozzá. – Ne csináld ezt velem, Ferenc! Mondj már valamit, mondd legalább, hogy gyűlölsz – kérlette őt, összekulcsolva a kezét, mintha imádkozna öhozá, ahhoz, akit elveszejtett. A fogoly mosolygott ezen, de akkor ismét elkapta

a köhögés: hosszan rázta, szinte dobálta a sovány testet, mintha a betegség tényleg egy belőle kiszabadulni, megszületni akaró idegen lény lenne.

– Nevetsz rajtam? – hördült fel Blandrata. – Hát ide figyelj! A fejedelem felhatalmazott, hogy megkérdezzek: fenntartod-e, hogy Jézust, a Fiút nem kell imádnunk? – Semmi válasz. A köhögési roham megszűnt, de a fogoly újra a fal felé fordult. – Figyelsz, Ferenc? Könyörgök, vedd komolyan: az én számmal most a fejedelem kérdez, s tényleg utoljára! Felfogtad ezt?

A fogoly most visszafordult az ágyon, és farkasszemet nézett Blandratával.

– Felfogtad, hogy ez most az utolsó lehetőség? Csak ezt az egyetlen, ezt a Jézus nem-imádását, ezt az utolsó újításodat, ahol túllentél mindenben, ezt kell visszavonnod – és szabad vagy, esküszöm! Tényleg még a püspöki stallumodat is visszakapod... Felfogtad, mekkora kedvezmény ez, Ferenc? Lehetetlen, hogy ne tudjad! Tudod, mit? Ha nem akarsz, tényleg ne szólj semmit – elég nekem, ha a kisújjaddal jelzed: egyetértesz...

Ki volt Jézus, Blandrata? – válaszolt magában a fogoly. – Az ember, aki megmutatta, hogyan válhatunk szabaddá: ha levetjük a születés, a nyelv és a vér béklyóit.

Csend volt, csak a falnál világitó szurokfáklya sercegése hallatszott. Blandrata, mintha a másik hallgatásának súlya nyomná, nagyot sóhajtott.

– Te azt képzeled, mindig ily engedékeny hangulatban lesz Báthory? Vedd észre nála a jó szándékot: a lelkek egységét akarja! Amit te most a legutolsó téziséddel oly vészesen megosztasz... Kérlek, ha úgy tetszik, könyörgök, Ferenc, válaszolj! Add fel, hogy Jézus is csak ember... Lásd be végre: Isten ellen való ez a konokság. Tehát? Mit mondjak Báthorynak? Hogy hallgatsz? Azt mondjam neki, hallgatsz? Konokul és megvetően?

S ekkor a fogoly felemelte fejét a priccsról, és némán az ég felé mutatott, mintha azt mondaná: „az Ő igazi ereje is a hallgatásban van”.

Aztán, ahogy visszahanyatlott, a penészes börtönfalra megint egy vékony fény sugarat vetült. Blandrata a haldokló fölé hajolt.

– Látsz még engem, Ferenc? Mintha távolodnál...

Távolodom, tehát közeledek – gondolta a fogoly, s oly könnyűnek érezte a testét, hogy az maga volt a boldogság. Csaknem felnevetett.

Nyikorogva nyílt a vasajtó, s a fiatal strázsa félénk léptei hallatszottak.

– Uram teremtem, édes jó apám! Hát tekegyelmed a foglyom?! – hasított a csendbe fájdalmas kiáltása. Ki engedett téged ide be, akarta volna kérdezni Blandrata, de nem volt ereje hozzá.

A fogoly súlyos szemöldöke megremegett. Hunyt szemével az anyját látta most, Kolozsváron, a szülői ház kertjében, ahogy rámosolyog a fiára, s a galambok a vállára szállnak. Hallotta is a szárnyuk suhogását.

– Ne féljen semmit! Kihozom innen, édesapám! Hazaviszem! – kiáltotta az ifjú strázsa, és remegő kézzel húzta ki a kardját.

A haldokló arcán halvány, derengő mosoly suhant át: „nálamnál gyorsabb te sem lehetsz!”

A lemenő naptól felrózsátlottak a távoli hegycsúcsok, mintha egyenest odavárnák Dávid Ferencet.